

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗЕ НЕДЕЉНО ЈЕДАНПУТ НА ТАБАКУ

ЦЕНА ЗА СРБИЈУ:

НА ГОДИНУ 6 дн.
НА ПОЛА ГОДИНЕ 3 "
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ НА ГОДИНУ 9 дн.

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА

ЈЕ У ЗДАЊУ

ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласна 6 дн. пара од врсте.

Преплату ваља слаћи унутрицом на општински суд а све кореспонденције на уредника.

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ.

Неплаћена писма не примају се.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Г. Вилхелм Шостал, фабриканат платна и рубља из Беча био је тако добар, да и ове године пошље 280 комада дечијих кошуља — од којих 140 мушких а 140 женских — да се на рођен дан Њеног Величанства Краљице Наталије раздаду београдској сиротној деци.

На овако лепом дару и сећању општина се београдска, и у своје и у сиротиње јој име, захваљује најтоплије г. Вилхелму Шосталу.

Од стране суда општине београдске АБр. 364 10-ог Маја 1887.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РЕДОВНИ САСТАНАК

одбора општине београдске држан 6 маја 1887 године

(по стенографским белешкама)

(састанак отворен у 5¹/₂ час.)

Били, председник општине: г. Светомир Николајевић, члан суда; г. Јанаћ М. Јанковић; одборници и заменици: г.г. В. Дучаћ, Марко Степановић, Павле Матић, Фердинанд Розелт; Коста Петровић, Д. Ђ. Милозановић; Мил. Вељковић, Ј. Д. Стефановић, Др. М. Т. Леко, Дем. Наумовић; Милутин Ј. Марковић; Мијајло Стевановић; Илија Андоновић; Никола Д. Кики; Ст. Добривојевић; Јов. Милановић; Мих. Кретић; Самуил Пејџе.

Г. Председник. Молим вас господо изволте да почнемо. Чујте протокол прошлог састанка.

(Деловођа чита)

Има ли ко дашто примети против протокола? (Нема). Дакле протокол је усвојен.

Г. Никола Кики. Имам г. председниче да вам учиним једно мало питање.

Колико се сећам пре месец дана било је речи да се дозволи сакацијама носење воде са Дунава. Шта је са тим учињено? људи се муче и злопате за воду и трпе велику оскудицу поред две велике реке. Треба један пут општина због неке мале аснице да не смета својим грађанма употребу дунавске воде.

Г. Председник. Што се тиче питања, озапитању воде са Дунава о томе постоји правило, да се дозволи сакацијама заитање воде на Дунаву за потребу грађевин-

ску, али ближа правила још нису прописана и остало је да се споразумемо са полицијом, па и то ће се учинити до који дан.

Имам сада господо пријатну дужност, давам саопштим захвалност Њеног Величанства Краљице, што се Одбор у тако лепом броју нашао на обали при поласку Њеног Величанства и испратио је.

У исто време имам да вам јавим, да сам на дан рођења Њеног Величанства Краљице испратио честитку Њеном Величанству, у име одбора и општине београдске, и да сам удостојен одговора, који гласи: (чита.)

Букарешт I/V 1887 год.

Председништву Општине Београдске.

Искрено благодарим на честиткама које ми адресуете, и молим да верујете: да ја од свег срца осећам за срећу и напредак Београда.

Наталија

(Одбор се одазва са „Живица“).

На прошлом састанку прочитана су и усвојена правила за клање стоке, која је израдила одређена комисија, и тада је остало, да се две тачке тих правила исправе, а те су тачке 10 и 28.

Исправка је учињена онако, као што је одбор желео и ја сам метуо на дневни ред опет та правила, да би ове тачке одбору прочитао.

Тачка 10-та, која говори о контролисању клања стоке од стране марвеног лекара, гласи овако:

„Да би се клала добра стока и месо било добро и здраво, постављен је стални марвени лекар на општинској кланици, који ће прегледати стоку која се доведе на клање и одобрити, а ако није одбацити.

Но и после клања марвени лекар мора извршити поново преглед заклане стоке, и том приликом уништиће или поједине делове, који су нездрави и који се према томе не смеју употребити за храну, а искључиће од продаје и уништити и читаво марвинче у случају, када се болест дотичног марвинчета могла тек после клања констатовати. У случају када се на потпуну штету клача читаво марвинче уништи вратиће се дотичноме клачу такса положена за клање дотичног комада стоке.

Да је стока здрава или месо здраво лекар ће ударити жиг.

Лекар је дужан налазити се на кланици за све време оно у коме се стока дотерује на кланицу и коље.

Ситна стока клање се одма чим је лекар огласи за добру и здраву; а крупна: волови, краве, биволи, биво-

лице и т. д. клаће се после 24. сахата од кад их лекар огласи за добру и здраву.

Тачка 28 гласи овако :

„Сирово месо са стране дозвољено је доносити у Београд када је оно не само скроз свеже већ оно мора имати и жиг дотичног марвеног лекара којим се потврђује да је дотично марвинче нађено марвено лекарским прегледом као здраво. За такво месо мора се платити иста такса коју плаћају и клачи у рејону општине београдске иначе ће се такво месо сматрати као кријучарено“

Усваја ли одбор ове две тачке? (Усваја)

И тако правила су ова у целости усвојена.

Г. Дучић. Да ли се ова правила односе и на оно месо, које се доноси из Земуна и Панчева и у опште са стране?

Г. Председник. Баш се на то и мислило, и правила ће важати за све у опште.

Сад остаје, да се ова правила пошљу полиц. власти ; па затим да се штампају.

Г. Стеван Добривојевић. Мени се чини да би требало имати мало гаранције и за то, да не би лекар здраво месо казао да је кварно.

Ако би се догодило, да лекар каже, да је месо кварно, а сопственик истог да није кварно, онда би требало да има једна комисија која би то одмах извидила и ствар решила.

Г. Др. Лаза Пачу. Нема места овој бојазни г. Добривојевића, јер у том случају кљач има право на супер ревизију и због тога лекар неће никад да води пизму ; а ако би то учинио, зна се шта би га за то постигло.

Г. Председник. Молим господо, да продужимо дневни ред.

На молбу многих грађана — одборника, — који нису овде дошли што имају посла и дужност у банци, ја сам скинуо питање о трамвају са дневног реда. За то питање одређу једну ванредну седницу ако могуће буде у петак. (Одобрење).

Сад долази на ред требовање пожарне чете.

На молбу команданта наше пожарне чете суд општински одредио је једну комисију, која је испитала и збиља констатовала да је нужно, да се извесне ствари за чету набаве.

Од свију ствари најскупље ће изнети кола. Укупну цифру шта ће све коштати ја нисам могао начинити, али држим да ће коштати неколико хиљада динара.

У овој комисији били су : Јанковић, Јанаћ, Каленић, Јерковић, Тома Поповић, Милаш Петровић инжењер и Безуха.

Г. Стеван Добривојевић. Ту ни један од њих није стручњак. Треба одредити стручне људе, да виде, да ли су заиста те ствари тако покварене, да се не могу употребити.

Г. Марко Степановић. Та ваља нису те ствари баш тако иструлиле, да се не могу употребити. То значи да та кола треба бацити.

Г. Председник. Свакојачко, је господо, погрешно да се

та наша пожарна чета снабде са потребним стварима. О томе не треба ни говорити.

На посетку не би био противан и да се одреди једна стручна комисија за преглед тога, али то може бити доцкав.

Г. Коста Петровић. Господо, сваки од нас зна, колико је у извесним приликама та наша пожарна чета чинила услуге у појединим несретним случајевима и паљевинама.

Мени је сам командант те чете лично говорио пре неколико дана, да он са оваким справама, које има апсолутно не може вршити службу као што треба

Једна само несрећа да се догоди била би довољна, да овај предлог, који нам се од стране председника износи — е места усвојимо.

Ако се бојите тога да се не би што бацало што ваља, можемо одредити једну стручну комисију, да то боље прегледи. Али, кад командант, кога се то највише тиче, каже, да не може више с овим справама да врши нужне послове ; да је тај прибор у неупотребљивом стању, и да треба други набавити, очла ја би био мишљења, да општина одмах приступи остварењу овога предлога, а председнику би нарочито ставио у дужност, да и сам настане, да се те ствари вабаве што је могуће јевтиније, само да се сама ствар не изгуби. Одређивати сада комисију да испитује ваљаност ствари не треба да чинимо. То је што сам имао да кажем.

Г. Марко Степановић. Нисам противан томе хоће ли се набавити кола или неће; само би рад био да се то не чини ако није таква потреба, и е тга би рад био да се одреди таква комисија која ће бити састављена из стручних људи по своје занату па нек та комисија час пре извиди, је су ли те ствари доста потребне и у колико нађу да треба да се набавка ствари учини то нека се и набави.

То је што желим, а нисам за то, да се та чета оне способности па да не може да ради

Г. Председник. Као што сам мало пре реко ја господо нећу бити противан да се избере стручна комисија, ако то господо одборници хоће, али мислим да је ова ствар тако јасна и лака да се даје одмах оценити и ту не треба бог зна какве особене стручности, па да човек може оценити, је су ли кола лоша, јесу ли точкови трули и т. д.

Г. Стеван Добривојевић. Ја одустајем од мога предлога да треба барата стручну комисију.

Одустајем с тога, што је председник представио ову ствар као хитну и само би молио г. председника да при овој набавци буде и сам присулан, јер сам чуо и раније да су биле неке злоупотребе.

Г. Марко Степановић. Предлог је тај истина хитан али опет за то, ја би био за то, да се одреди одмах комисија па нека сутра то прегледи и изнештај поднесе јер и набавка тих ствари не може се баш сутра одмах извршити.

Ја дакле пред ажем стручну комисију.

Г. Председник. По што о томе има разних мишљења то ћу ставити на гласање овако питање.

Ко је за то, да се према извештају ове комисије набаве ствари тај нека седи, а ко је противан нека устане. (Сви седе — сем Марка Степановића и Дучића).

Усвјено је дакле мишљење комисијско, да се ствари набаве.

Разуме се господо, да ћу ја учествовати у набавци тих ствари а нарочито кола. Ја ћу сам одредити једну стручну комисију и са њом ћу се саветовати каква кола да се узму и онда ћу реприсати то и одбору. (Одобрављење)

Ја сам овде, господо, изнео на дневни ред и неке молбе концесионара за изношење ђубрета.

Ово сам изнео стога, што сам неке затеко још онда кад сам за председника дошао. Једна од тих молаба је у томе, да се сагради друм, који води поред краљеве штале за на Дунав.

Држим господо, да о томе не би могли данас још ништа решавати, док се предходно не начини предрачун и техничка страна тога пута не испита.

Тај би пут коштао до 60 хиљада динара, а партија у буџету износи само 9 хиљада и она је потрошена.

Но, свакојако, ја ћу дати општинским инжењерима, да то питање извиде па ако се нађе могућност извршења тога, ја ћу изнети пред одбор на решење.

Г. Стеван Добривојевић. Ти предузимачи за изношење ђубрета не врше тачно своју дужност, као што треба.

Они се наплаћују од грађана као кад износе ђубре три пут месечно, а у ствари они износе само један пут или највише два пута.

Такав је случај био код мене, и морао сам их полицији тужити и сад за то одговарају.

Што се тиче њиховог тражења то се заиста не може дати јер су нам потребне паре за друге много нужније ствари.

Да ли би се могао пронаћи какав други лакши пут за на Дунав и друго место где ће се ђубре бацати, комисија то нека прегледа и провађе како би се у томе могло, а да не шкоди здрављу становника.

На послетку ја држим да ће тај пут за летос бити добар само зими како чујем доста је тежак; па за то нека се претресе и мало поправи. Г. Дучић ће знати м же ли то да буде?

Г. Председник. Има доста жалаба против тих концесионара у том смислу као што каже г. Добривојевић.

Ја сам их звао и питао а они кажу да је хрђав пут и не могу са овим кољима што имају да кајавишу.

Са санитарског гледишта, господо ја држим, да се ђубре не може ближе бацати, сем ако би се дозволило други начин да се ђубре спаљује. Они сами то нису хтели примити на себе, што то кошта, него веле ако би то хтела општина да прими на себе.

Г. Дучић. Што се тиче господо тога пута они имају доста и узрока што се жале. Држим да у целом београдском округу нема горег пута него што је овај и то од краљеве штале па даље. Тај је пут тако испроваљиван, ту су рупчаге такве, да се проћи не може. Треба г. председнику да изађе па ће се и сам уверити.

Г. Мидјало Крстић инжењер. — Свакојако, г. председник кад мисли да даде инжењерима те да направе пред-

рачун, онда нека ти инжењери и са техничке стране извађу начина да пут кошта што мање.

Г. Коста Петровић. О самом том путу имам да кажем неколико речи.

Ја сам господо био присутан једном разговору палилулаца, и они су говорили, да су водили неки преговор са оближњим сељацима из Вишњице и других који тим путем пролазе и да су се сагласили били да заједнички направе тај пут. Један од тих палилулаца долазио је овде и молио да се издејствује један збор код полицијске власти, и да се наложи кмету палилулском а и људима из околних села, да се на истом збору сакупе и тако додосе одлуку да се тај пут направи, јер како они вели уверавају пут тај неби много ни коштао. —

Комисији, која би на томе путу радила могло би се ставити у дужност, да она са кметом палилулским поради и на томе да се ово оствари, што ће помоћи и сами цигљари, којима је тај пут преко потребан а разуме се све уз припомоћ и општине. (Чује се: то је врло добро).

Г. Стеван Добривојевић. Ја се опомињем, да је то питање у том смислу изнашано и да о томе стоје нека акта. Само је мисао била таква, да се код капетана врачарског поради да позове сељаке, а овде опет да се позову палилулци на једном месту и тако да се договор учини.

Г. Др. Ј. Пачу. Ја сам био два три пут у комисији за тај пут, и доиста тај је пут врло потребан, јер нема гди да се прође те да се ђубре баца.

Г. Коста је лепо поменуо, да је о томе реч била вођена и да има цигљара и сељака који ће помоћи грађане тога пута.

Питање о томе друму траје више од 5 година и сваки пут кад год се покрене, увек се каже, да се прво направи предрачун, предрачун је велики и на томе и остане. Међу тим је пут тако хрђав, да не може гори бити.

Требало би нешто радити да се пут тај оправи. Нек се позову палилулци, цигљари и околни сељаци па нека се договоре, да се један пут зна шта ће се радити, јер го подо пут је потребан и концесионарима за изношење нужничке нечистоте.

Г. Стеван Добривојевић. Ако нађе одбор, да треба преко власти среза врачарског да се тај збор састави, ја сам ипак за то да изађе ова комисија, коју председник предлаже, те да она предходно извиди шта ће требати да се уради и шта ће све то коштати, па све то да се томе збору изнесе. Дакле ја сам за то, да се комисија одреди пре збора а председник да удеси да се тај збор састане.

Г. Председник. Ја не мислим овде какву другу комисију, него да одредим инжењере да то извиде.

А што се тиче историје тога пута, ја о томе нисам ништа знао. Сад први пут чујем, да је било некога договарања.

Пронаћи ћу ја господо та акта и онда ћу продужити по томе рад, те да се споразумемо са околним општинама. —

Г. Ст. Добривојевић. Ја ћу опет да се вратим на так су за изношење ђубрета.

Становници незнају ни колико треба платити, ни колико пута треба ђубре да износе.

За то би молио председника, да се правила о томе штампају и свима раздају.

Г. Марко Степановић. Ја се слажем у томе са г. Добровојевићем, да се правила штампају и сваком раздају. А то само за то, што се је то једанпут или два пут објавило у новинама, па људи и незнају, а другачије је кад имају правила и тада ће знати колико пута треба у месецу да износе ђубре и колико треба за то да му се плати.

Г. Председник. Има још једне молбе њихове, коју мислим да изнесем овде, а о којој ми сад на сву прилику неможемо решење донети.

Они моле да им се некако олакша наплаћивање таксе појединаца, јер су принуђени због неплаћања њи да се туже. Они мисле, да би одбор могао пронаћи неки начин, да се у томе осигурају. Ја сам се о томе разговарао у управној општинској седници и ми смо нашли, да заиста треба да се та њихова такса осигура, а и да се ни грађани не глобе. Требало би изабрати нову комисију, која би споразумно са полицијском влашћу израдила правила, да се краћим путем до те таксе дође и, кад би полиција та правила одобрила, они би били задовољни и не би се морали непрестано тужити.

Г. Ст. Добровојевић. Ја држим да сад не треба ни узимати у рачун то питање, него да се уради најпре ово што сам ја казао, а то је, да се штампају правила, и кад људи знају колико пута мора да изнесе ђубре радо ће сваки платити, јер је то за сваког корисно.

Г. Дмитрије Наумовић. Баш је јуче био такав случај. Полиција је дошла и хоће да казни што ђубре није изнето, а они неће да га изнесу. Вубре није за читав месец изношено, па немају ни право што се жале да им се не плаћа.

Г. Др. Лаза Пачу. Ја би прихватио предлог г. председника, да се то питање о изношењу ђубрета једанпут уреди, јер оно доиста није уређено, кад сваки час пред нас овде излази, и кад се непрестано тужбе износе.

Питање о изношењу ђубрета врло је важно па и кад решимо питање о канализацији опет кућевно и са улица ђубре мора да се износи као и сада.

Ја бих молио, да се одреди једна комисија, која ће та правила израдити и посао тако уредити, да не би остао овако, те да почнемо тек онда мислити о томе како да га уредимо када нас опет снађе нека колера.

Ако се та правила ураде како треба, држим, да би се увек нашао човек, који би се изношења ђубрета примио а разуме се кад би се и пут направио.

Г. Председник. Господа одборници свакојачко гледају на интерес грађана, а ја опет морам да гледам и на интересе грађана и предузимача.

За то сам мишљења, да изберемо једну комисију, која би била састављена из правника и од људи из санитета, из општине и од људи од државне власти, који би израдили правила, која би после и полиција потврдила.

Ова садања правила полиција није потврдила, и то их је само примила знању.

Што се тиче предлога г. Добровојевића да се правила штампају, о томе нема до сад нарочитог решења. Ја ћу наредити да се штампају и људима раздају.

Г. К. Петровић. Ово је питање било неколико пута предметом одборског саветовања. Оно се потеже већ три године. У први мах општина је сама радила овај посао и коштало је њу ово изношење ђубрета неких 10.000 динара. Кад се то видело предложено је да се овај посао у тузи предузимачу. Примљен је овај предузимач и прописана су нека правила о самоме послу. Од тих правила олустао је предузимач и тражио неке измене и одбор је правила израдио. Ту је било проучавања и што је било у интересу општине и грађанства то је углављено. Ја дакле не би био за то да се комисија одређује за израду других правила, јер кад се зна да некаква комисија ради на томе, то ће побудити предузимача да не ради као што треба и он неће изаосати ђубре што ће мислити да он неће више тај посао радити. Дакле ја би био сасвим за предлог г. Добровојевића да се ова правила штампају у нарочите књижице и раздаду грађанству. Међутим, што је казао г. председник да ова правила нису одобрена него да их је полиција примила само на знање, то не стоји, него је г. министар унутр. дела одобрио да општина на основу закона, — чини ми се § 326 крив. зак. — може издати та правила. — Дакле, ја би био за то да се сад ограничимо на то да штампамо ова правила па ако би предузимач био несавестан у испуњавању дужности онда наравно потражиће се лека — јер тим правилима предвиђено је и то и прописане су казне за такве случајеве. Дакле ја нисам за то да се понова одређује комисија него само за то да се штампа ово што је досад наређено за исту ствар.

Г. Ст. Добровојевић. Ми имамо овде предлог г. председника да се напишу правила и пронађе начин како да се износи ђубре из вароши, и тај предлог треба усвојити, без обзира на молбу предузимача. Ми ово не наређујемо у погледу на данашњег предузимача него у опште за сва времена, а као што рекох имамо доста доказа да данашњи предузимач не врши добро и савесно своју дужност те нам је врло потребно да томе лека нађемо. У колико ја знам кад је општина сама својим трошком износила ђубре ишло је много боље, само наши извршитељи, као и обично, нису били тачни у наплаћивању, те је отуда проишла ова штета, које иначе не би могло никако да буде.

Г. К. Петровић. Ја опет морам да кажем да нисам за то да се прописују нова правила, а нисам за то и с тога разлога што се овде не износе никакве мане тих правила, што ни један још не рече у чему су та правила непотпуна. Међутим кад се зна да се толико времена радило на тим правилима, и да се одбор с њима већ дуго и много занимао, онда ми се чини да би био сасвим сувишни посао да се сад поново тиме забавља. За то што су предузимачи неуредни, као што се износи од стране неке господе, за то имају правила прописана, која треба да се изврше. Не видим дакле узрока да је нужно одређивати нову комисију кад стоје већ правила која су била и пред комисијом и пред одбором.

Г. Председник. Један од главних разлога што сам предложио да се нова правила прописују тај је што би та правила, кад би се прописала у споразуму са држ. влашћу имала више ауторитета, а осим тога, што би се на

оваки начин ревизијом тих правила нашло нешто што би требало изменити и бољом савременијом наредбом заменити.

Г. Др. Л. Пачу. У колико се види из жалбе грађанства, а и ове жалбе предузимача, главна је мана код наплаћивања. Он наплаћује месечно своју зараду и кад је не наплати мора за 3–4 гроша да се парничит. То треба некако да се измени и да се поправи тако, како ће се ово наплаћивање олакшати и осигурати а кад имадемо таква правила, да сваки предузимач може лако да наплати своју зараду, онда ћемо моћи сваки пут лако ваћи и предузимача или као што рече и г. Добровојевић, онда би и општтина могла да врши овај посао са извесном вадом. Не знам, но чини ми се да би било боље кад би се наплата за износ ђубрета узимала онако како наплаћују и спачари свој рад: сваки пут кад изнесе ђубре да и таксу наплати. То би било боље него једанпут за цео месец што се наплаћује, па после се долази до спорова, да ли је изнесено оволико или онолико пута и т. л. Мени се чини да на овај начин који сам поменуо не би могло бити кашарења, а и интерес је предузимача, кад му је та плата сигурна, да буде тачан и уредан у изношењу ђубрета.

Г. Ст. Добровојевић. Има разлике између спачара и предузимача за ђубре. Разлика је у томе што је ређе чишћење оцака него чишћење авлија. Но ипак није немогуће ваћи начина да буду тачно исплаћени радови и једног и другог. Само предузимачи за чишћење авлија не врше свој посао као што треба па се тога треба да се вађе начина да се томе доскочи. Међу тим г. Пачу својим говором иде на то да се састарамо да се подмире ови предузимачи у свом праву, а да ли они чисте уредно о томе г. Пачу није ништа споменуо.

Г. М. Степановић. Зар се не би ту могло каквим другим путем помоћи те да не буде неправо ни самим закупцу а ни грађанству. Ја држим да би се могло уредити тако да се нећељно наплаћује за износ ђубрета. Он има да изнесе два пут недељно а кад дође субота нека зађе да наплати.

Г. Др. Л. Пачу. Само ради објашњења да кажем је дну рет. Никако нисам мислио само на то да заштитимо предузимача већ да се осигура уредност овог посла и тиме да се заштите веома важни и преважни санитарски интереси. Г. Добровојевић је једи сам казао да треба узети у обзир и другу страну. Предузимач треба да је тачан — и мора да буде тачан али треба да се осигура и наплата његова. У правилима треба ваћи начина и за једно и за друго. Ако је предузимач неуредан, казнићемо га један пут два — без напред уговорене казне и немамо ујемчане контроле — па и раскинемо уговор. Ставимо казне велике: први пут 100 други пут 200 па и 300 динара, а трећи пут — раскинути уговор.

Г. Ст. Добровојевић. За то је баш и нужно одредити комисију да пропише правила. Оно што је поменуо г. Петровић да ће предузимач олакшати у извршавању свог посла кад чује да се израђују правила — то стоји, али и сада није тачан, то знамо сви и томе треба што пре ваћи лека.

Г. Председник. Држим господо, да можемо решити

ову ствар (да се гласа) Има ли који да је противан избору комисије за израду нових правила о чишћењу? (Нема) Хоћете ли дозволити да кандидирам ту комисију? (Дозвољавамо) — Ја предлагем да ту комисију образују г. Др. Стејић, Коста Петровић, Др. Димитријевић, Др Пачу, и Мата Ђ, Миловановић. (Прима се.)

Сад да пређемо на другу сличну ствар.

Мени је господо дошло више жалаба противу концесонера који износи нечистоћу из прохода и помијара. Ја сам у вези с тим жалбама које сам ја добио, прегледао и многе раније жалбе о истоме, и видео сам да су кад управо концесонар чисти варош од тога времена не преставо се те жалбе гомилају. Истина ред би био да сам га ја позвао да на сваку жалбу да одговара и објашњења. Али су жалбе противу њега и раније пред одбором претресане и одбор је раније донео једно решење у коме је казано: ако буде и у будуће таквих жалаба да ће се раскинути с њиме уговор. Сад сам донео овде пред вас једну жалбу, на којој је подписано до 50 грађана из једне улице, који се жале да он не износи нечистоћу на овим колима као што се обвезао, но у обичним бурадима; да тим бурадима није означена мера: да наплаћује веће таксе итд. Дакле с тој ствари и на основу ове жалбе требало би нешто да се предузме. Молио би вас да саслушате да прочитамо, једну жалбу грађана (чита).

Као што видите из ове жалбе, и као што иваче знамо, овај је човек заиста погазио уговор и своју дужност Шта више биће вам познато да он и на просипа нечистоћу као што је уговорено. Ја сам се изненадио кад сам видео пре неколико дана да он просипа нечистоћу тамо уз ботаничку башту, и не само то, него било је жалбе да нерадо избацује нечистоћу и из општинских нужника и других локала. У опште дакле да је неуредан (Многи: тако је заиста)

Г. Ст. Добровојевић. У том питању што је изнето сад на решавање лежи и сам доказ да треба с места раскинути уговор између тога предузимача и општине на штету његову. Но како раскинуће уговора може да донесе какву штету или терет и за општину, држим да не би требало ово питање одмах сад решити, него да се да општинском правозаступнику да донесе реферат о ствари и у првој одборској седницима било и ванредној, да се то питање расправи. А ради боље сигурности може позвати и наше правнике или правозаступнике, да му поједина питања објасне, ако би било нужно.

Г. Марко Степановић. Ја имам само да посведочим жалбу ових грађана, зато, што сам једне ноћи сам мојим очима видео да се тера нечистота у обичним бурадима, и да смрди тако да се просто поред касарне кнез Милошевом улицом и свима готово улицама у околини није могло проћи од смрада. Треба раскинути с њим.

Г. Председник. И ја нисам за то, да се сад одмах донесе коначно решење; али свакојачко треба задолжити и грађанство које се жали ваћ и то што год ја могуће пре. Дакле, усвајате ли господо да ову ствар предамо нашем правозаступнику да донесе реферат о свима злоупотребама предузимача (усваја се)

Г. Др. Л. Пачу. Могао би г. правозаступник општински уједно да расправи и ово питање: ко је овог консеционара овластито да наплаћује порез на псе? Он то фактички ради, и ако му то општина није дозволила што је сама могла такво одобрење да изradi за себе. Сви знамо да овај човек има неке литаре, има неке марке за псе које каже вреде за годину дана, а за годину дана плаћа се по 3 динара. У колико се сећам по уговору он нема овлашћења на овај порез, а ваљда му није ни полиција дозволила, али га нико не узима на одговор (Чује се: и то да се реши)

Г. Председник. Добро што је г. Пачу и ово напоменуо, а и ја сам сам мислио на то, јер ово не само да је савететски важна ствар, него има питања од грађанства којима се тражи одговора од општинскога председништва на основу чега овај човек наплаћује так у на псе?

Г. Ст. Добровојевић. И ово дакле питање треба да узме у оцену општински правозаступник и да испита све људе којима је наплаћена ова такса, јер то је један начин преваре и треба да се поднесе и кривична тужба полицији. (чује се: тако је)

Г. Председник. Дакле, остaje на томе да се узме у вид и овај предлог о таксирању паса? (Јесте).

Сад господо имамо једну молбу или управо жалбу закупца за чистићење димњака у вароши. Молим да прочитам (чита.)

Г. Ст. Добровојевић. Да би се прекинуло ово питање и неби дебатовало, мислим, да овде општинска управа треба да реферире о личностима против који су докази поднети полицији а да у исто време извести жалиоца да се од сада обраћа полицији па ће она казнити по крив. закону онога који упражњава радњу на коју нема права.

М. Степановић. Имамо у прилог тог закупца да кажем да сам и сам са више страна слушао да ови закупци димњака немају никаквих заштита на баш и што се тиче полиције неће да им даде заштиту, јер и ови што нису закупци имају еснафску дозволу да раде тај зоват. Ја дакле не би дозволио да се раскине уговор, али би био за то да се закупцима да општински служитељ или патролџија, који ће њи са њима и бити му на услузи, јер онда неће моћи други да чисти сцаке. Да има људи, који против интереса закупца раде ове ствари, ја то и као одборник могу да посведочим. Треба дакле да се забрани сваком другом да чисти одаке који нема са собом општинског послужитеља. Онда би сваки грађанин био уверен, да је то закупца који тако са служитељем дође, на посао.

Г. Ст. Добровојевић. И ако је после многа говора изјављено овде да има случајева да полиција неће да заштити закупца, опет, општина која је дала овај рад под закуп има права да захтева од полиције да ту заштиту по закону даде, и она мора по закону да поступи. Ту не вреди ништа тај разлог што се каже да ови што чисте без дозволе имају своја еснафска писма, и с тим да се не смеду дрвати. Тај разлог не вреди ништа. Имају еснафска писма и касани, али кад смо касанице дали под аренду, онда арендатор има права да не дозволи другима да ради. С тим кажем да општински суд треба да пише

полицији да казни свакога који ово ради без одобрења закупца, а закупца треба упутити да се од сада непосредно обраћа полицији са жалбама. (чује се тако је)

Г. Председник. Дакле усваја ли општински одбор да се на овај начин да заштита и упућење овом закупцу? (Усваја се).

Господо, ми смо решили на једном састанку одборском да се ово мало калдрме поред академије војне поправи и начини као што треба; и ја сам, услед тога решења држо једну лицитацију која је остала на предузимача Ђорђу Берковићу с ценом за 865 динара испод предрична. Хоћете одобрити то?

Г. В. Дучић. Колико има кв. метара да се начини?

Г. Председник. То је оправка старе калдрме.

Г. Мих. Крстић. Ако је велика површина онда то неће бити скупо (Чује се: врло је јевтино)

Г. Председник. Ја сам распитао и дознао сам да је јевтиније испала ова лицитација него што се очекивало. (Чује се: врло добро). Олобрава ли се дакле? (Олобрава се).

Сад имамо једну молбу од друштва за старање о напуштеној деци које тражи да му општина бесплатно уступи воду на пумпа као и камен из свога мајдана за грађење друштвене куће.

Г. Ст. Добровојевић. Да ли то друштво само подиже ту зграду или преко предузимача. Можда је оно погодило са предузимачем целу грађевину, па сад овај хоће овом повластицом да се користи. То је нужно да се испита.

Г. М. Крстић. Чим се обраћа с овом молбом само друштво јасно је да оно то у своју корист ради и да је с предузимачем тако уговорило надајући се на помоћ општинску, која треба и да му се да; јер је предузимач на рачун тога дао и цену за грађевину. Да ову повластицу треба дати друштву мислим да не треба ни говорити. Али што се тиче контролисања ја сам хтео да напоменем да би био дуг пут да се врши контролисање овако како се предлаже. Било би краће и удесније да се начине артијце штампање по са потписом онога палира грађевинског па те артијце да се предају сакацијама који носе воду за грађевину кад год пођу по воду, а ови да их предају општинском контролору, који је на води и који ће затим те артијце доносити и предавати општини. (Врло добро)

Г. Председник. Главно је господо да одбор реши оће ли се дати во што се тражи (Оће, оће). Дакле усвајате ову молбу? (Усвајамо). А шта мислите о предлогу г. Добровојевића да се види је ли са предузимачем уговор начињен?

Г. М. Степановић. Ја мислим да је г. М. Крстић усмено напоменуо да је друштво имало у виду ову повластицу и тако уговорило са предузимачем.

Г. Председник. А што се тиче онога што је г. Крстић напоменуо ја ћу од моје стране умолити г. Крстића да ми покаже како да удесим најлакши начин за контролисање.

Г. Ст. Добровојевић. То је врло добро што је г. Крстић предложио, и без тога ја не би уважио ову молбу.

Г. Председник. Сад имамо једно питање градске команде односно парка калимегданског, управо о чистићењу

тога парка, напојници која важи за робијаше који то раде, и о накнади за фонд инвалидски за траву од оног парчета које је употребљено за расадницу општинску. (По прочитињу дотичног акта)

Сад о тој ствари — што се тиче давања напојнице робијашима решите како хоћете, али свакојако било би право да се инвалидском фонду нешто даде кад је он имао 200 динара прихода од онога земљишта које смо узели за општинску расадницу.

Г. Ст. Добровојевић. Онда да им дамо толико и ми, кад градска управа каже да је стого фонд инвалидски изгубио 200 динара годишњег прихода, али да се то даје од прихода који добијемо за траву са калимегдана (Пред. То је градско). Е онда од куда ћемо да дамо.

Г. Председник. Има ћемо мислим у буџету једну партију за овакве случајеве. — Дакле како остаје с овим првим питањем о робијашкој награди?

Г. Ј. Д. Стевановић. Њима не треба да се да, јер то су осуђеници, то су злочинци који имају да издржавају тежак затвор, и за њих је благодјејање кад се употребе на рад у шеталишту калимегданском.

Г. Председник. Ја бих из хуманитарних обзира био за то да се да, али на вама је да решите, и чудно је да то команда тражи.

Г. К. Петровић. Ја мислим да би било умесно и и право да им се што да, јер, ма да је то за њих благодјејање што се баве тим пословима у парку, ипак немамо права да тражимо да раде без икакве награде у парку, којим се цела варош служи. Овом наградом неће се они деморалисати, а ако се бојимо да тај новац не оде где на другу страну, ми ћемо га слати њиховом заводу. Што се тиче фонда инвалидског, држим да смо сви сагласни да треба да дамо што се тражи а напоследку ако држимо да није био толики приход можемо дати 150 динара. (Чује се: доста је 150.)

Г. Председник. Као што изгледа господа су сагласна да се инв. фонду да накнада, само је питање о суми да ли 200 динара или мање, (Вичу: 150 доста је). Дакле усвајате ли да се да 150 динара (усвајамо) А за робијаше?

Г. Д. Ђ. Миловановић. Ја сам противан томе да се да робијашима из разлога који је г. Стевановић врло лепо напоменуо. Али ако се хоће да се да што и њима онда сам противан оној мисли г. Петровића да се даје преко управе њиховог завода, јер то била нека врста неповерења према команди градској која ово тражи.

Г. К. Петровић. Ни најмање. Нисам ја хтео ни у колико да кажем то, а држим да нисам могао ни казати да се изјављује неко неповерење град команди, него услед оного што рече г. председник да је чудно што се за ове робијаше команда брине, казао сам да им се може слати новац преко њиховог завода.

о. Ј. Д. Стевановић. Ја сам мало пре казао да сам овоме противан. То сам казао зато што ову ствар овако сматрам: робијаш то је злочинац, он је осуђен да лежи у затвору и да ради тешке послове. То је наш закон казао. Ти дакле што се пунте да раде у парку, само тим добијају неки вид помиловања, јер место затвора и тешког рада он се пусти у парк да рецка шибље, да шета по путањама у ладу, да слуша славује, да удише чист ваз

дух. То је за њ заиста једно благодјејање. Иначе, да није ту он би морао да буде на тешком раду, морао би да разбија камен, или да седи у казамату. за то нисам био мишљења да им дајемо какву напојницу.

Али кад се хоће — као што видим — да се да онда се слажем са г. Петровићем, а не слажем са г. Миловановићем, у томе: да им се не даје преко команде него нека се шаље у касу казног завода а то е тога што постоји правило у самом закону, да од сваке заслуге робијашке половина иде у касу државну на повећање фонда за подизање робијашке зграде а половина даје се робијашима. — Што се тиче инвалидског фонда, дозвољавам да се да 200 динара колико се тражи. —

Г. Председник. За фонд инвалидски решили смо. Сад је питање хоћемо ли дати што за робијаше. И да би скратили дебату ја ћу ставити питање: које за то да им се у опште што даде нека каже за, а ко је противан давању нека каже против. (Настаје гласање)

Са дванајест противу шест гласова решено је да се да века награда и робијашима који раде у парку.

Сад колико мислите да им дамо за ову годину? (Чује се: 60 динара. Немојте доста је 30)

Ко је мишљења да им се да 60 динара нека седи, а ко је мишљења да им се да 30 дин. неко устане (двојица устају)

Решено је да м се да 60 динара за ову годину.

Изволте дати још и колико уверења што се траже.

Г. Секретар чита. Акта којима се траже уверења за за кривце, одбор изјављује да су: Радован Наумовић, и Јосиф Стојановић доброг владања и имовног стања, Ђорђе Крављанац и Илија Стојановић доброг владања а средњег имовног стања, Коста Павловић доброг владања а сиротног имовног стања, и Богдан Марковић, Владимир Миловановић и Живко Никшић непознати.

Састанак је закључен у 8 и по часова по подне.

О П Ш Т И Н С К И П О С Л О В И

Извештај председника — општинскоме одбору за 1886-ту годину.

(Наставак)

Концем претпрошле године било је на издржању ванбрачне деце	39
сирочади	19
	свега 58

У току године дато је приватнима под своје 2 а умрло 16; ванбрачних је приновљено 8 а отпала су са издржавања два, као одрасла; сирочади је примљено 4 а умрло 3. Данас има находчади 38 а без родит ља 14. Издато је у прошлој години на издржање ванбрачне деце 8.362-24 а сиротињи (с удовицама б. чиновник и изнемоглих лица) 5.738-98 динара.

При склапању буџета минуле године мислило се да нам у њој неће бити могућно упуштати се у веће грађевинске радове, нарочито калдрмисање; с тога је из буџета отпало место другог општинског свјежера које је оставком г. Винклера, постало било упражњено.

Томе мишљењу и тежњи, да нам за прошлу годину није требало предузимати веће радове грађевинске струке, одбор је био упућен околношћу, што се није могло знати хоћемо ли ускоро и лако наћи извора да измиримо предузимача топографског снимања и нивелања и да једно време и сплатимо и поручене пројекте за велике реформе а да опет из темеља не пореметимо буџетску равнотежу

Но као што вам је познато, питање о исплати топографских планова, као и пројаката канализације, водовода и осветлења (за које сте при крају године решили да их и не откупљујемо, кад је трошарина пала), расправили смо путем зборског и највишег одобрења: *да за пет година приберемо 8% више варошког приреза*. Кад смо овако одклонили бригу са бојазни да не дођемо у немогућност измирења уговорене обавезе према једноме странцу, и кад смо после тога примили све планове и радове г. Халачија по уговору, и исплатили му уговорену суму од 84.000 динара, — могли смо размишљати и договарати се шта нам остаје по грађевинској струци да радимо. На састанку 6 маја изабрали смо комисију да процени шта треба учинити да се определи и према радовима Халачијевим изради сталан нивелман за целу варош, пошто су планови Халачијеви више рађени за познавање ситуације при слапању пројеката канализације, водовода и осветлења, те нису садржавали и дефинитивни нивелман свих улица варошких; а једновремено решили сте да ове оригиналне планове копирамо, на копијама да се технички биро служи, а оригинале да чувамо у нарочитом затвору (до краја године копирано је 73 секција).

Одмах за тим добили смо понуду за израду планова нивелације од г. Љочића општинског и г. Ив. Козлића управног инжењера, коју сте на основу предлога АБр. 470 усвојили. Али како је према молби нашој г. министар грађевине одобрио да поред г. Козлића суделује на нивелацији и други инжењер државне службе и тога ради одреди инжењера г. Стеву Чађевића, општински инжењер г. Љочић одвојио се. Требало је да г. Козлић и Чађевић приступе послу, но г. Козлић је тада изјавио да он боље шћу спречен, одустаје од понуде, те је тако остао г. Чађевић сам и пришао раду са двојицом других доцније добивених помагача — инжењера. Ви сте испрва вотирали кредит од 4000 дин. на награду инжењера а потребе — материјал — да се набављају одвојено; но на састанку 17 Октобра, према реферату г. Чађевића (АБр. 1664) уверили смо се да за награду од 4000 динара такав један посао не може да се сврши и за то сте вотирали да се на израду планова дефинитивне нивелације може утрошити до 12.000 динара. Како је послу приступљено и колико је напредовао, изнето вам је 9 ог Октобра извештем г. Чађевића, у коме је констатовано да је свршен *погауно* посао у улицама: Књаз Михајловој, Краљ Милановој, Крагујевачкој Обреновој, Кнез Милошевој, Споменичкој Сјеничкој, Прилепољској, Писарској, Орловићевој, Сарајевској, Фрушкогорској, Мостарској, Чардакливој, Колубарској, Жетијочкој, Вишеградској, Суводолској, Соколској и Ибарској. Од тада до истека Децембра, дакле до пре неколико дана, продужен је и свршен рад у улицама: Глумачкој, Булевар, Љубичиној, Добрачиној, војничкој, јевремовој, симиној, г. Јовановој, д. Јованој, обилићевом венцу

два јаблана, два голуба, скопљанској, косовској, хиландарској, милетиној, болничкој, ратарској, тимочкој и поштанској. Ценећи по ономе што је до сада урађено, неће нам за довршење посла требати ни два месеца још а уговоре ноје до Петрова дана ове године.

*

С питањем о изради нивелмана, у вези је одкопавање улица ових крајева варошких у којима је то потребно и мора се раније или позније учинити. Ви сте у Априлу изабрали били нарочиту комисију са задатком: да проучи све улице врачарске које ће се морати откопати. Комисија је свршила свој посао и елаборат њезан остављен је да причека планове нивелмана па да се изради предрачун. Но једновремено са овим, имали сте на решење и молбу становника з. врачара да им општина награди по улицама тротоаре од просте калдрме, с њиховим пристанком: да одмах сами посао исплате. Ви сте молбу усвојили с тим да се сачека прво нивелман тога краја. Кад се према свршеним плановима могла дати нивелацијона линија расписана је лицитација и по откопавању и одбрењу нивелационог плана тих улица од г. Министра започета направка тротоара у сеничкој и писарској улици. На концу децембра добили смо мишљење комисије да је нужно откопати и средину тих улица (што сте јуче одобрили да се уради), јер би иначе постао саобраћај немогућ према откопавању које је учињено на тротоарима пре калдрме. Сем улица на врачару које се морају нивелсати откопавањем, има их и крај калимегдана, испод реалке. Од таквих једна је и ибарска. На многе молбе најзаинтересованијег становника да се улица откопа и тиме отклони штета са имања, најзад смо према добивеном нивелману и комисијском извиђају морали наредити откопавање у најнужнијој мери. — Незгода је и овде та што су становници подигли куће пре него им се могла дати дефинитивна нивелација. Отуда је пак дошло то, да су једни запомагали за откопавањем докле га други нису допуштали, пошто би једнима остале одкопане а другима би се затрпале куће. Разуме се свега овога не би било, да регулациони фонд није распродавао плацеве пре нивелације тога краја или бар да се грађењу кућа могло на пут стати.

*

Наслањајући се на одборску одлуку из раније године: да се не прави у главним улицама вароши нова калдрма по досадашњем начину, који нас је посао увек скупо коштао а никада калдрме нисмо имали — ви сте одобрили да се покрпи калдрма књаз Михаилове улице од делијеске чесме па до „руског цара“ у колико је најнужније, а у исто време да се расписе лицитација за лиферацију коцака, ломљеног камена и шљунка; па да се прва половина исте улице калдрмише коцама. Последња офертална лицитација за лиферовање материјала заједно са израдом калдрме, као што знате, остала је на талијану Ф. Тониту и копамнији. Комисија зналаца нашла је да је рипањски камен врло добар за коцке, те како је Тонитова понуда била за пет динара по квадратном метру калдрме јефтинија од цене других понуђача, ви сте одобрили те смо с њиме узели уговор, да калдрмише овај

део кв. Михаилове улице рачунаћи да за тим продужимо даље.

С овим послом наишли смо на неочекиване сметње, и као да баш за то, што смо калдрмом те улице журили, нисмо имали срећу да је свршимо лако и на време. Тонито, човек од заната али слабог капитала, није могао да издржи конкуренцију неких од наших предузимача, који се руководе начелом: *мало али са добрим процентом ради; не труди се а много заради*, упели су се били да му рад спрече, врбујући раднике, које је Тонито доводио, на своје послове по много већу цену. Тонито је најзад морао посао пренети на Ђирија и компанију, која је исти продужила. Но и преко свих сметњи на које је Тонито наишао, он би с послом морао бити у уговореном року готов, да нам је дирекција железнице одмах одобрила да на ресничкој алти товаримо камен. Она се тражењу предузимача и наше: могла одазвати тек после два месеца па и то кад је предузимач пристао да плати годишње по 2000 динара, поради трошкова станичних и возних. За цело смо били доведени у неприлику са овим предузећем у оном времену, кад се коцке нису могле из Реснива да превуку, и кад је улица баш у најнезгодније доба остала била без калдрме. До краја Децембра израђено је ипак 1200 кв. метара а при исплати задржана је поред кауције и резервна сума за осигурање да предузимач поправи калдрму и поније коцке бољима замени, у колико пре због мочарног времена а журме радње (да би се саобраћај отворио) није посао добро извршен.

Камењем, које смо имали од старе калдрме Кв. Михајлове улице, калдрмисали смо фијакереву станицу велике пијаце и њен некалдрмисани део до управе варошке, у простору 1835.05, што нас је коштало по 40 дин. пара од кв. метра.

Још сте прошле године одобрили да се калдрмишу: *пријешњољска, сарајевска, урошева улица са цветним тргом, део добрачине, горњег јованова, љубовијска, светогорска, школска и прека улица* — у којима до сада није било никакве калдрме, а нисте уважили молбе за калдрму становника *крунске улице, палилулске пијаце и железничке улице* (ове за исправку).

Поред калдрме горњих улица, одобрили сте те смо *продужили израду макадама од спасовске улице*, која такође добија калдрму до „Српске Круне“ као и оправили топчидерски насип од малог тунела до више Бајлоновог млина, где беше саема искварен.

*

Неоспорна је истина да становништво београдско трпи, много трпи, са оскудице у води. Кад би се оскудица ова осећала више за то што нема воде за поливање улица, гашење пожара и за домаћу потребу, сем пића, можда би се питање о новим водоводима могло за коју годину још и одложити. Али код факта да је после сваке па и најмање кише вода на данашњим чесмама кроз блатова, и да је нема довољно ни за пиће и то не само лети но чак и зими, више је но преко потребно да се одавна на дневни ред истављено питање о новим водоводима је дном приведе крају ма на која начи. С овог гледишта и полазећ, морали смо после трошаривског неуспеха за-

бринути се како да продужимо рад у овоме правцу, да би варош што пре снабдела новим водоводима и довољном количином здраве воде. Како смо били добили две понуде за водоводе путем концесије, ви сте изабрали б. Јуна нарочиту комисију да понуде проучи и мишљење поднесе. Она је то учинила извешћем, које је предано јавности у 26-ом броју нашег општинског листа. На састанку одбора 1 ог и конференцији 3 ег јула закључено је да се по мишљењу г. Хофмана рударског инжењера бушењем бунара у дољи иза војног сењака а близини вшетечког млина, испита: има ли довољно и добре подземне воде, која би се могла употребити за нове водоводе, и на ово истраживање вотиран је кредит до 12.000 динара. До данас комисија није могла бити готова с послом. Рад њен наишао је на много више отежања но што се мислило. Предузимач, који је био уговорио бушење бунара, морао се посла одрећи у половини а комисија га је у сопственој режији продужила. И ако се бушењем дошло до 26-ог метра, ипак се не може ни данас знати хоће ли на 28-ом метру бити оне жице, на коју је госп. Хофман рачунао; али баш да се таква и нађе, имаће се тек онда испитати је ли та вода добра за пиће и осталу потребу. Како нам је председник комисије и надзорни инжењер изјавио, рад ће се свршити за врло кратко време. Резултат са извешћем г. Жигмондија изнеће се онда одбору у засебној седници, те ћемо видети шта нам о стаје даље да чинимо.

Рад на данашњим водоводима за годину о којој говоримо, своди се на редован надзор општинског водовође. Количина воде коју смо добијали, увек је распоређивана размерно по свима чесмама а чим се преставак воде магда појављивао, уклањане су сметње одмах и увек кад су оне долазиле отуда што су се поједина парчад или и делови хидраната кварили те их је ваљало обнављати. Тако је преко године измењено на 350 метара водоводних цеви. Два пут, с пролећа и у Августу, због опасности од епидемије, морали смо чистити цеви и обраћати јачу пажњу за одвођење кишница, да би вода после кише била што мање мутна.

Водили смо најстрожију бригу и да се водоводи не злоупотребљују ни од кога, нарочито ван вароши, па смо тога ради морали наредити да коњаник-чувар пољских добара посведневно стоји на помоћ водовођи и да непрестанце обилази водоводе.

Имали смо и две молбе за изменање чесама: *скадарске и стојанчетове*. За ову последњу решено је да остане на месту гди је али спречи изливање воде, а за прву није донета десинитивна одлука што она стоји у вези са уступањем земљишта које аквадукт заузима, а то нисмо могли са суседима регулисати.

*

Кад је јесенас запретила опасност од колере, најбоље смо могли да се уверимо колико смо ми Београђани немарни за своје сопствено здравље и живот. Канализација вароши потребна нам је као озеблом сунце, ако смо ради да се спасемо од опасности, која нам сваког часа прети са оног места из баре венеције, гди се изливају данашњи канали. И најмања појава епидемије у нашој сре-

У дини нешла би тамо велику одушку да се развије у нај- већој мери и запрети помором варошког становништва. Ако се је до сада могло и смело одлагати извршење тога истина огромног предузећа, данас то више не сме да буде пошто се становништво све то више мнжи а колера као да се у нашем појасу одомаћава. Но баш и да нам не прети опасност од заразних болести, ипак питање о канализацији вароши не губи ништа од свог великог значаја по здравље наше, нарочите кад се узме у обзир околност: *да се са чистоћом ни у коме погледу не можемо хвалити.* Данас извожење нужничке и помијарске нечистоће стаје сваког домаћина знатних ако не и великих жртава, а у колико би и у томе погледу имали користи од канализације није тешко оценити. У једној од прчих седница ове године, позабавићемо се питањем на који начин да канализишемо варош т. ј. којим се изворима можемо послужити па да без оклевања чинимо оно чему нас дужност позива а што и интерес сваког појединог становника захтева.

Одвојено од тога стоји питање: шта нам треба још овог идућег пролећа учинити да пре топлих дана отклонимо ма и са скупим жртвама ону велику опасност у бари венецији, о којој мало час поменух. Јесенас се епидемија појавила прво у граду па онда у савамали. Питање је да ли је она из града прешла у варош или се је у Савамали једновремено јавила.

Становници оних имања у савамали, код којих се каналска нечистоћа излива и задржава, молили су и молили до сада по толико пута за помоћ. Ако смо их до данас одбијали и упућивали да се српе *„још за мало,“* то у будуће више не смемо чинити.

Ја сам дао да се изради пројект како да се од велике пиваре продужи данашњи канал до споменичке улице па тротоаром ж. насипа, који граничи приватним имањима, спроведе на ширини код направљеног сивгуба, одакле опет испод ђуприје нашег новог насипа дубоким шанцем да се каналски излив пропусти до Саве. Наш инжењер г. Љочић од великога посла није могао стићи да нам изради пројект за продужење овог канала који данас долази до споменичке улице. Чим пројект буде готов, мораћемо — бар ја мислим — одобрити да се послу приступи како би канал извели до Саве пре првих топлих дана. Колико смо дужни учинити ово из бојазни да се с пролећа не појави опет колера, толико и више и да би отклонили беду од имања оних становника, код којих се данас канали изливају и који имају право да траже да се злупатње и грозе спасу.

У току године одобрена је веза приватних са општ. каналима по вароши 11-торици молилаца и сваки је платио по 60 динара таксе за то одобрење.

*

Све што смо на осветлењу вароши могли учинити јесте незнатно повећање броја варошких фењера. Крајем претпрошле године било је 411. општинских фењера поред 285 механијских, који се сви укупно пале сваког вечера. Добијалисмо многе и многе молбе за фењере али и без тога увећали би њихов број да се нисмо морали вретати у границама буџета. Ипак за то моглисмо додати 42 фењера. Баш ово слабо повећање броја светил-

ника доказује нам да ни са осветлењем не треба оклевати, ако нисмо ради да нам се једног дана нареди да јавне сигурности ради сваки сопственик имања редовно пали фењер ноћу.

*

Мисао о регулацији баре венеције покренута је јаче претпрошле године, упоредо са оцењивањем јесу ли и у колико сопственици имања, која граниче баром, заузели општанске утрине. На жалост, за ово последње има много основаних закључака па чак и доказа; али пошто је ствар колико деликатна толико и замашна, јер је треба свестрано испитати а то је скопчаво са тешкоћама — није комисија, која се њоме бави још готова са својим послом. За регулацију у бари венецији добили смо бли наредбу од г. министра грађевине по којој смо имали у план регулације, израђен од стране министарства, да учрпамо линију за отварање једне улице испред станице, почев од споменичке, паралелно са жељезничком ка згради дувајског монопола. Комисија одборца, која је имала на лицу места да оцени учртану у план линију за ову нову улицу, једновремено продужила је студију за свеколику регулацију данашње баре. Њен ће нам извештај изаћи на решење у једној од првих седница. Овде да поменем толико, да је ова истакла два гледишта односно измештања мале пијаце. По једном ова би се налазила на простору између новог насипа, парцелосовог хана и позади стране савамаликих имања. Заузела, би разуме се, онолико земљишта колико би за дуга времена требало осигурати остало би се парцелисало на плацели распродали. По другом, пијацу би требало изместити на простору између станице, Саве и насипа, а земљиште, које први предлог обухвата, парцелисало би се, улицама просекло и распродао цело. Без сумње, ваља ће нам свестрано ценити које гледиште да усвојимо с погледом на трговинску потребу као и развитак саобраћаја и везе жељезнице са Савом. Са овим питањем, које није од малог значаја по економско-трговинску страну наших варошких реформа, не треба остављати не решено и друго још много наше важније питање о регулацији обале грађењем кеја. Напротив, одложимо ли ово и даље, учинићемо гдну штету пошто ће нам за релативно кратко време водена струја, излокати обалу до испред саме жељезничке зграде. Разуме се грађење кеја огромно је предузеће; али је оно скопчано и са изворима за исплату, па нам је у толико лакше неоклевати на сопствену штету. Пре неколико година, општина је у колико ми је познато, имала прилично повољних понуда за тај посао. Јесу ли или не оне биле и озбиљне, не знам; али што знам — јесте: да би у свако доба могла наћи практичних и корисних путева за ову већ изодавна потребну реформу. Што се тиче насипања баре венеције, које је у нераздвајној вези са регулацијом, може се само жалити што смо прошле године испустили из руку прилику да се брзо и сретно и оно изврши. С приватне стране дозвали смо да ће нам се понуде поднети и по овом предмету. Хоће ли и какве оне бити видећемо. На случај да их без наше иницијативе баш и не буде, није са нас скинута дужност да нађемо ускоро начина како да наспемо бару.

*

Комисија, којој сте поверили да изнађе начин како да се регулишу милетина и вишњичка улица а да општина не чини других сем жртава у земљишту, свршила је свој задатак и узете су изјаве становника. Тако ће се моћи ускоро донети одлуку за регулацију тих улица. Међутим треба нам имати на уму истакнуто питање: зар је оправдано да се општина упушта још даље у регулисање једне незнатне улице на самом крљу вароши, кад ће други низ година и у самјј средини, гдје је највећи и најживљи саобраћај морати тргити улице уске преко сваке мере. Кад је „регулација у шанцу“ испуштена из општинских руку, те се вршила и врши најмање по њеном нахођењу, не треба нам одрицати се права на учешће у решавању регулације преко шанца. Истина њу и да не ређује и да одбрава надлежан је г. министар грађевина; али ако општина не буде имала ередстава, која захтева свака цја и најмања исправка уличне линије, не може се регулација ни наређивати. С мога гледишта, не би требало у погледу регулације ван шанца ништа да предузимамо пре, него се утврди план за регулацију целе вароши и ред којим би се регулација вршила.

*

У току целе прошле године грађевински одољак премерио 260 је приватних плацева за убаштивање оних који су то тражили. Суд није могао издати тапије само г. Николи Х. Поповићу пре него се сврши парница, коју је г. Х. Поповић довео био са општином још претпрошле године, кад и њему као и Браћи Крављанац, нисмо могли дозволити да издељене плацеве од њива, у непосредној близини новог гробља, распродаје и подиже куће по јасном пропису санитетског закона, који то забрањује. Но и највиши суд нашао је да се тапије не могу украћивати никоме. Према овоме, ви сте одобрили 10 новембра да се тапије г. Поповићу потврде али у потврђењу унесе поред обичне формуле и то, да се потврчење чини на основу ранијих тапија од целог имања и на основу пресуде одобрене свима судовима, а у потврђењу да се нагласи да општински суд потврђујући тапије не прима на себе никакву одговорност, нарочито ако би ова потекла из санитетског закона, који забрањује грађење кућа на мањој близини гробља од 1000 метара.

(Наставиће)

НЕ СЛУЖБОНИ ДЕО

ПИСМА ИЗ РУСИЈЕ

(париском „Солеј“ у)

Петроград 12 маја 1887.

Раздраженост, која од ово неколико недеља беше духове узбуркала стишава се мало по мало. Овогодишње пролеће беше нам донело, колико јаке толико и разноврне потресе. Тако, и прво, имали смо манифестацију племства руског, која хтеде, да нам у сред Петрограда, приреди, истина благо али

тек, извесно издање чувене „августовске ноћи“ 1789. За тим дође атентат на цара, или боље рећи за вера откривена на само један час раније од преласка на дело. Још се свет не беше повратио од овог удара — кад — ето ти закона о пасошима и читава буна у иностраној колонији овде. Напоследку, у мало што нас не запали Швоблева варвица са Пањи-Мозела... Али, као што рекох, од ово осам дана духови се стишавају. У званичним круговима, нарочито, говори се само о предстојећем путу царевом на Дон и Крим. Целј самог пута је битно политичка — да се Козацима представи њихов командават, млади царевић, који сада навршује војничко му пунолетство. Даље, хоће се да држи смотра над новом флотом Црноморском, не давно ускрелом из гроба севастопољска. На спомен овог догађаја, град Ростов, који је до сада зависио од владе у Тагаврогу, постаће столица губерније и ући ће у огромну покрајину донску.

Све општине на прноме мору спремају се за достојан дочек цара, који, већ више година показује да не мари за ону, оцу му тако омиљену, Ливадију. При том свакоме је овде познато да бављене на Криму не годи парици која претпоставља његовом лепом небу магловиту околину Петерхофа и Гачине. Него, цар је, као и сви патријоти руски, вазда нагињао Козацима. И он је у своје време био њихов „атаман“, а увек се бринуо како ће да одржи код њих оне особине које су то племе прославили. Данас, кад им представља свога сина, он је сретан што тиме још јаче привезује ратоборни народ за династију Романова. Нити је он мање веран блажену спомену деде му Николе и славне преткиње Катарине II-ге кад тако радо прихваћа прилику да се покаже мрнарима Црнога мора као наставник њихова дела прави и господар Истока

Што се полузваничне штампе тиче, она видно по наредби поступа кад, као заливена ћути о предстојећем путовању царском. Као што се зна, последњи атентати показали су да и у Одеси и на Кавказу постоје неколико тајних друштава припадајући најстрашнијој грани партије терориста, а према којима су нихилисте — још и цвече. Наравно да полиција сада врши позорничку јој дужност и у Ростову, и у Тагаврогу и у Јалти, Севастопљу и Одеси. При том, све трупе размештене по средњој Русији добиле су налог да пошљу одреде који ће стражарити над целом жељезничком пругом до маста. На свакој половини врсте биће запаљене ватре које ће ноћу осветљавати пролаз царскога

воза. Једном речју, све се чини противу свакога случаја, са уверењем да ће се успети.

Ако се сећате, ја сам вам у последњим писмима писао о нашој беди финансијској, о трговачкој и индустријској кризи. Да би се томе помогло, министарство као да хоће да прибегне једноме јувачкоме леку — а на име: да умложи посао на јавним грађевинама. Ви знате већ, колива живост влада у арсеналима Петрограда, Кронштата, Севастопоља и Николајева. Али сви ти послови ништа нису према двама великим предузећима на која се ево одлучи руска влада. Ствар се тиче, прво, једног великог аобраћајног канала између оне две велике речне разитељке Каспије и Азова — Волге и Дона. О овом капиталном предузећу сањао је још Петар Велики, али се оно вечно одлагало из вечнога надања у погрешно схваћену „економију.“ Отварање тога канала има дати полета трговини целог југа, а обогатити нарочито Ростов, Астрахан и Царчин. Данас, кад јевропска најезда вади источне народе из веко не им усамљености и о ореле апатије, Црном мору као да је суђено да, бар кокико и сунцки канал, послужи за кончу између Јевропе и Азије У истом реду мисли царски Сенат дошао на је један други још грандиознији пројект а на име: да се предузме грађење једне огромне жељезнице која има везати Петроград са Пекином, а, ако је могуће и са Шангајем. Ево, дакле, једним потезом надмашено дело не само транскаспијске већ и америчке трансконтиненталне жељезнице. Бити у стању ићи жељезницом из Пекина у Кадике — зар то није сан?! Каква се ту само књига упечатака и успомена отвара, за кратко време, туристама двадесетог века! Али овде, наравно и није толико реч о туристама. Главна су ту два задатка: 1 о, да Русија обезбеди себи превласт над Китајем, како би у случају потребе могла без муке и дангубе бацити своју војску под зидине његове; и 2 го, да наврне на Сибир, Урал и јевропску Русију велику трговачку струју која пагиње Пацифику, а коју Французи узаман покушавају да сроведу на Тонкин а Инглези на Бирманиу. Имајте, у осталом, на уму, да Сибир заливају огромне реке, које су све бродопловне, и по којима већ ради читава флотила паробродска. Сад између ових река (које су отворене 200 дана у години) хоће се да направе прве партије ове неизмерне пруге. А можете погодити са каквим је узбуђењем примљена сама вест од дотичног становништва! Отворила се права борба и утакмица у понудама и обећањима између појединих вароши које све хоће да добију жељезницу

за срећу и славу домовине им. Што се трошкова око грађења тиче они ће, доиста, мања бити пошто се мисли на Запад. Прво и прво ту неће бити откупљивања земљишта. Земља је у Русији и онако јевтина, а сад ју нуде бесплатно све општине на целој пројектованој линији Сибирској. Односно наднаце, она је у Русији таква маленкост, да се у многоме крају општине нуде да ју саме плате. Додајмо томе још и хиљаде руских робијаша који се на ово огромно предузеће дају употребити, као што се слободни заточеници или и Китајски иселеници дају за багателу добити. Најзад, ако се опоменемо, да је Сибирја пуна гвоздених руда, и да је њено земљиште у опште узев као длан равно, онда ћемо наћи да је дело кога се руска влада подухваћа колико огромно толико и економно.

ЈЕВРОПСКИ ПИЛАТИ

НАД

Србијом и њеним делима.

(A little reply to the big author of „The present position of European politics“ in the „Fortnightly Review“)

* * *

Давно је речено: *где је среће ту је и несреће...* Још су Срби нападали на надмоћна непријатеља у утврђеним му положајима, и још се њиховој сфанзиви ратна срећа смешила. Успехом, нарочито на десноме крилу, 7-ог нов., када је *шумадијска* дивизија отела од Бугара важни адумировачки вис над Сливницом, потврвен је сав бугарски успех на левом крилу (5-ог и 6-ог нов.) јер су Бугари тога дана, сматрајући се без сумње угрожена на својој левоме боку, напустили сав стечени положај на десноме. Али, гди је опет несрећа ту је кад кад и срећа. Овога пута стиже *Румелија* са својим контингентом, стаде на дршћуће теразије сливничке, и претеже простом силом свога тега! Са доласком румелијске војске почиње, али не успех Бугара већ, неуспех Срба — *јер то није све једно.* Видев пред собом утврђену Сливницу и у њему противника који је неочекивана појачања добио, и једнако добија — а изгубив (по Гончевићу) драгоцену време да непријатеља, док је још релативно слаб био, прегазе и, по што по то, у Софију уђе — српској је војсци, управо после 10-ог (јер су и после 7-ог Бугари још врло зло стојали) остајало двоје: или да ризикuje да буде од све јачег непријатеља окрљавана и околљена у драгоманском кланцу, и ту сачека помоћ из Србије, или да се повуче ка тачци гди се у крај-

вем случају може дати и опколити и опсадити док помоћ стигне. — Да је било при руди, или на мети, довољно хране и муниције, сва је прилика да би се српска страва и после 10-ог решиле на ово прво — ризиковала да буде и цервирана у Драгоману — али, по што је услове за такву борбу могао пружити само један Ниш, са својим опкопима и магацинима, то је и наређено одступање томе граду, као што је наређена потпуна мобилизација и другога позива и свију војничких резерва Србије.

Донекле и са првом наредбом између 7-ог и 8-ог нов. али свакако другом од 10-ог нов. престала је офанзивна а настала дефанзивна улога војске, која је, по објави рата, бугарску границу прешла.

„Дакле, тако благим термином, као што је дефанзивна, зовете ви, Срби, ваше бежање од Сливнице и победу Бугара који су вас говорили“? рећи ћете и рекли сте ви Инглези, толико пута у вашим новинама и часописима.

Одговарамо: *таквим и само таквим!* а то чинимо већ и за то, што, знајући географију, знамо: да, од Сливнице до пиротске границе (где су Срби стали и дефанзивни фронт направили) нема за добре ноге ни зимски дан бежања — за коњичке избавиоце Картума ни толико — а „побеђеним“ Србима, „које Бугари гоне“ требала је читава астрономска недеља (од 7-ог до 14-ог)! Војска је српска одступала и одступила по наредбама које су могле бити и биле су (прва свакако од 7-ог) погрешне — јер је непријатељ много горе стајао, него што се знало и требало да зна — али које (наредбе) вам ипак налажу да ствари њиховим правим именима назовемо.* У осталом, какве је нужде и имала српска војска да „бежи“, кад њу нико није јурио? Сво држање Бугара после првих им успеха до 7-ог, па и после доласка румелијске војске до 10-ог, личило је на ону српску изреку: „*иди бео — чаба ти кистрија*“.... Доиста, ако ми Срби можемо рећи да смо били изненађени а били смо изненађени, отпором јучерањих Бугара, још су више Бугари морали бити изненађени вашим одступањем од Сливнице. Они, управо, нису својим очима веровали, сматрали су

* Доказана погрешност саме и прве наредбе потекла је из недостатка сваке резерве у позадини бореће се војске, а када је дабогме и једном *Палици* са снажком башибозука могуће било чудеса правити Ништавост саме ове бугарске демонстрације (на Ржанима код Пирота) увидела се брво по задатој наредби (7-ог) за одступање; али док је против наредба за поновно наступање Сливници извршена, Бугари су добили драгоцену времена а још већа поткрепљења из Румелије, тако, да су већ и двојном јачи били. Задатак, дакле, који се и са овом маленом војском дао извршити 7-ог па можда још и 8-ог показује се као физичка немогућност 10-ог када је непријатељ онако силно ојачао.

у почет у тај корак у назад српске војске као веку оптичку илузију, или као једну по себе веома опасну маневру. Најбољи, пак, доказ за овакав респект Бугара и после неуспешних напада српских на главни сливнички положај, имамо у самоме факту: да они нису смели прићи ни заузети пол жаје које су им Срби по првој наредби између 7—8 оставили били, као и то, да, кад су се Срби по *новој* наредби 9-ог нов. *вртили* напуштеним положајима пред Сливницом, они су их нашли *ипразне*, од Бугара незаузете и могли из истих 10-ог своје нападе на непријатеља обновити. *Тек*, 10-ти новембар (када је напад дринске дивизије одбијен) може се рећи да је српској офанзиви крај учинио, и погрешну, првашњу наредбу основано. Али и тада, и после, одступање је извршено у најпотпунијем реду, — у реду — који није оставио непријатељу, не ни један убојни трофеј него, ни једна коморцијска кола. Војска је српска одступала тужно и невесело, ако хоћете, и са обореном главом — јер ју је незаслужени неуспех до срца тиштао — али само да даде нове доказе, како *њен неуспех није то што и непријатељски успех!* Јест, тешко сваком непријатељу који уобрази да је српски војник побеђен само за то што је окренуо леђа. Ко га добро зна тај се неће понети за лаким му ногама, а још мање сањати оно што Бугари уснаше 10-ог! Оно и стари познаници ваши на истом мегдану, Турци Отманови палили су у исту заблуду. У последњем рату нарочито, 1876 године, њихове су паше непрестано јављале, а јевропске новине на сва уста трубиле: како су Срби овде „*разбијени*“, тамо „*сатрвени*“, „*онамо до ноге побијени* — како „*беже на све стране*“ — једном рецју — како су „*пропали*“ и „*побеђени*“, а Срби се све до Ђуниса, од носно за четири месеца таквог јављања, држе у главном на истом положају; па и на Ђунису нису, батенбершким једним изразом да се послужимо, „*уништени*“ већ, највише, из једног ратног стратегијског положаја избачени. Јест, многи је непријатељ Србинов из ове чаше крвавог искуства морао пити па се то десило и „*сливничком — победиоцу*“ на *Пироту!* По свему се види да је и Батенберг уобразио био да је Србе (оно што г. Дилк. каже) на Сливници „*победио*“ („*conquered*“) и да му само остаје, да нареди банди „*Шуми Марица*“, кад са у тријумфалном маршу бере лаворике све до Ниша ил. и Београда. Понављамо, такво је морало бити његово и његових Бугара уображање, јер се иначе не да објаснити она страховита тактичка погрешка њихова која прелази већ и у тактичку лудост на Пироту, где се у *отвореном* пољу, у равници парадно излаже једна густа маса од 50.000 људи да

У ју непријатељ са висока као од шале у главу бије уверен још, да ће не само сваки топовски већ и сваки пушчани метак његов, без сваког гађања, у месо погодити. — Ну, било с тим како му драго, за свакога ко хоће право да говори о Сливници потребно је да право говори и о Пироту. Јер, шта је управо тај Пирот и страхотни дводневни му бој? Пирот није само прост гроб српских и бугарских хиљада — *више бугарских него ли српских* — већ је за историју овог рата и један и то најважнији сведок! Бој који се на њему, око и преко њега, два дана био, најбољи је доказ: да чак ни ону малену војску српску, ту четвртину, или и петину праве убојне снаге краљевине Србије, Бугари нису на Сливници ни растројили а камо ли разбили! Јер, близу је памети, да ако је Сливница, Сливница у рецимо г. Дилковом смислу те речи, онда — *од куда ова дводневна (14 и 15 новембра) највећа и најгрознија битка у целој рату?* Српска војска која је ту битку дала, или боље рећи примила, то је била *иста сливничка војска*, само много мања и слабија, јер је, борећи се до Сливнице и назад губитке имала, а никакво, и *словом никакво*, поткрепљење добила није. Само бројно узета, та је војска била, не једанпут већ два пута десеткована, бројала је преко *пет хиљада само у боју* палих другова својих, са оболелима и клонулима наравно и више. При том, она је била непрекидном двонедељном борбом и напрезањем, — борбом дању марширањем и копањем шанчева, ноћу — по оном брдском и кршном земљишту — изнурена и измодена као што је била услед лоше интендантуре и гладна и жедна. . . . Да, збиља, шта би рекли ви британски витезови од *Алме, Балаклаве и Инчермана*, ви, што сте се у кримској рату *буну* кад вам се врућ чај на време не послужи? шта би, велим, рекли ви, кад би, не окусив ни сува тајина по три ил' четир дана, добили, у место масна бивстека и љуте ракије, *посну* хришћанску наредбу: да штедећи муницију одбијете јуриш ведогледне масе сита и пијана непријатеља? А тако је, *верујте тако је*, било на Пироту 14 и 15 новембра 1885 године после Христа! . . . Срби су ту били и телесно и душевно уморни, као што су бројно снажи били на ефективну снагу од највише: *двадесет (20.000) хиљада*. Бугари су, на против, добили били силна и свежа подкрепљења, привукли су на се чак и најудаљеније им пукове Варне и Бургаса, концентрисали на главној софијској им линији од Густендила до Балкана, масу, која је морала и прелазити цифру од *сто (100.000) хиљада*, а која на самом

Пироту није била мања од *седамдесет (70.000) хиљада бораца!**) Једном речју, **Бугари су на Пироту достигли максимум, као што су Срби опет спалили минимум у рат изведене снаге.** Та да је она шака српске војске баш и „побегла“ испред тако пораслог непријатеља — који је још успехом, ако хоћете варљивим, уображеним, али тек, *ошвијен* — зар би то особито неко чудо било? рецимо такво, да му се чак и Гордонови осветници у Лондону ругати морају? Од своје стране, ми тако што не дамо ни нашој браћи Русима (а камо ли вама Инглезима) да прослове; јер знамо, и то не само за њихове Плевне, Јени и Ески Загре, већ и за нешто много мање славно од свега тога, као што је на пример она, једва главу изневши експедиција *Ломакинова*, противу Теке. — Туркомана. (1880 године). Ако је о „бежању“ реч, примера овде имамо: како и најхрабрији кавкаски полкови почињу са Геок-Тепом, а заустављају се тек на каспијској обали и њеним лађама. Сам удар руском војном угледу (*prestige*) у Азији био је тада толики: да је требало да се позиву одазове сам *херој над херојима*, неумрли Скобељев, да са већом снагом и спремом на Туркомане пође и у крви њиховој горњу љагу спере! . . . Али да се вратимо нашем Пироту, том крвавом сведоку најкрвавијег призора у целој рату Срба с Бугарима — Пироту — око и преко кога се у коштац ухватише и два дана носисе, за мал' не, 100.000 људи, и на коме свака страна оплака, ил' рањена изнесе, свог *десетог борца!* . . .*) Дакле, прво и прво треба знати, да са

*) По Гопчевићу требало је да буде и много више, јер, кад је „у почетку рата кнез бугарски располагао са 93.000 војске (56.400 северно бугарске и 36.600 румелијске) а у току рата придобило још 32.000 ополченца и 10.000 добровољаца,“ онда нам по одбитку бугарске *„искарске војске“* — која није ваљда и славила, ако је и доствизала, 30.000 — остаје преко 100.000 за главну бугаро-румелијску Сад реџим, да је и преко наредбе Батенберговске, „да се сва бугарско-румелијска снага пребаци на српску границу,“ остала ипак која десетина хиљада у Румелији да чува границу према Турцима, опет излази неких *деведесет* хиљада глацине им војске противу Срба. Да речемо, да је, *као што није*, десет хиљада остало у гарнизонима у Софији, Сливници, Густендилу и т. д. опет, гди су они осталих *осамдесет* хиљада? Очеvidно, на Пироту — центру и крилима; али ми и ту цифру сводимо на *седамдесет* хиљада, рачунајући, да су и Бугари на Сливници и све до Пирота морали гинути, од маршева падати, разболевати се и у опште бројно страдати

*) Лукави Бугари крију огромне им пиротске губитке. Ми нећемо крџи *своје*, којџ, ако не прелазе, а они не изостају много иза *десет* хиљаде! — што значи да је сваки десети наш борац у тој битци био или рана допао. Према жестици и дужини борбе, зли нарочито према спелем наступању и излагању густих им маса у пиротском пољу — када их је о пешачким плотунима и да не говорим, 70 топова са висока у месо тукло — Бугари нису могли сразмерно мање изгубити а сразмера даје страшну цифру од *седам (7.000) хиљада* мртвих и рањених! Далек од тога, да имају, рачуна да крију, Бугари требали би баш да се диче са оволиком жртвом, јер она сведочи да они умеју за своју ствар гинути, па ма, као на Пироту, и *лудо* гинути.

српске војничке тачке гледишта, на Пироту није требало битке ни давати ни примати. Права одступница, и права прибирна тачка српске војске имао је бити *Ниш*; и, кад је, после првих неуспешних напада на Славницу, наређено да се одступа, наређено је у исто време, да се утврђује околина *Ниша* (Плоча и Црвена Река) камо су имале похитати све резерве и концентрисати се све убојне снаге краљевине Србије. Пирот је, према томе, остао неутврђен, а битка је примљена из војничка разлога, *само у толико*, у колико је требало, задржавајући непријатеља, дати што више времена *другоме* позиву да у Ниш стигне. *Главни*, пак, разлог за отпор на Пироту био је *политички* — што се знало, да предстоји *примирје*, односно, мешање „Јевропе“ или неког трећег, јачег од обојице.

Русија је већ громко нагласила била, да не може више да трпи, ни, очима да гледа „*братоубиствени рат*“; па, по што је и она као и цела Јевропа предпостављала српски успех, то је, и пре српског неуспеха, Аустрији као бојишту најближем члану *тројецарског савеза* било поверепо, да учини крај проливању крви. Ми ћемо се на овој мироносној тачки рата особено задржати, кад будемо дошли да кажемо своју о оној чувеној „*мисији грофа Кевенхилера*“. За овај пар главно нам је да истакнемо го факт: да су и Срби и Бугари знали, да предстоји спољна интервенција, *мешање трећег*, па су се и једни и други упињали: да их обустава непријатељстава у што повољнијем стању затече. Другим још речма, Срби су гледали да, ако икако могу, не даду да примирје застане Бугаре на њиховом земљишту; Бугари су, опет, тако исто грабили да добију *залогу противу Видина*, где су им Срби отели били цео крај до Лома. Отуда — битка на Пироту! *Ето*, ако хоћете да знате, *за што* су се Срби на једној пограничној и нестратигејској тачки, упустили слободно се може рећи, у најнеравнију борбу, те том жртвом и несвесно пружили свакоме коме је стало до правичне оцене српско бугарског рата *најбоље мерило и најверније огледало!* Јер, кад су Срби према Софији наступали, они су свуда наилазили на шанчеве и редуте а на Сливници и на малу Плевну. Обрато пак, кад су Бугари у напад прешли, они су имали да отму једну управо *отворену варош* пограничну. На Сливници Срби објављују своје нападе, али увек са једном и истом, односно све мањом, и слабијом војском јер никаква поткрепљења не добијају. Бугари, опет, не само да се из утврђења бране него се бране и са *све већим* и свежијим снагама, јер им

сваког дана, па и часа, *нова* снага из Румелије стиже, и Србе простом бројном превагом одбија. Али вршак неравне борбе достиже се на Пироту, кад је два (или са оболелошћу и три) пута десеткованим Србима требало примити битку, пре него су и један батаљон поткрепљења добили. Ваистину једина грана или сламка за коју се борац српски на Пироту могао ухватити пред поплавом бугарских „*дружина*“ била је топла вера и нада: да стиже и други позив, са *другим* и сретнијим пушкама и довољно муниције, *као* и да се за њим сва Србија диже и у помоћ му иде! *Понављамо*, тај упрво морални чинилац био је, а према околностима и могао бити још један наслон српскоме јунаку на несретном пиротском мегдану! Све је друго било против њега — *све* — почев од густих сурих маса бугарских, које беху прекрилиле пиротско поље и на њ се као талас кретале, па до празне торбе и још празније вишеклије *)... При свем том, ова шака исушане, измучене и изрешетане војске српске имаде не само смелости, јунаштва, већ и *мушке* снаге: да два дана, страшна и крвава, пркоси неумитном закону јачега. За цело! Бугари имају право што не славе „*Пирот*“ тај властити успех, већ славе „*Сливницу*“ тај *српски* неуспех. На Пироту, Бугари су добили *варош*, добили су и залогу противу Видина, али, ако знају разлику између привидне и стварне победе, они су изгубили много више: *давши оштивва доказа у једној отвореној дводневној битци, шта њихова (о цифрама да се не свађамо) највећа, максимална, снага* може да постигне *над једном и најмањом, минималном војском српском*. А да не би г. Дилк, или његови Инглези, опет како помислили: да се ми овде грешимо о историју и њену истину, ево ћемо му о горњему посведочити са **бугарским** депешама у руци:

Тако на пример, *софијска* депеша од 14. у вече ово вели о боју истога дана:

„*Лево крило бугарско наступало је у густим колонама, батаљон за батаљоном. Сам приказ био је за око диван. Кнез се понео био са својим штабом на један вис лево од главног друма, од прилике пет километара од Пирота, а са кога се виде прве куће у вароши. Кнез је одмах позвао да су се Срби ревили да бране Пирот, јер њихови батаљони беху груписани пред првим кућама ва-*

*) Као за несрећу нико се благовремено не сети, да у Пожеви има још неки милијун вишека за нов Маузер пушке, што, да је на време стигло, Бугари би Пирот још скупије платили, и та га не би могла никако ни добити. Овако, читави пукови морали су само фигурисати на местима положајима где би их непријатељ могао видети и помашљати „да у Срба има још војске не зади“; а у ствари бориле су се две дивизије *дунавска и дринска*, са још неким батаљонима из оне друге две у којих се још за срећу вишека затекло!

роши. Осим тога, три батерије беху постављене иза по дигнутих шанчева.

У четири часа, као какав знак, један топ пуче са српске стране, а одмах за тим ватрен појас опасасе еву српску дивију и лево и десно око висова над Пиротом, док са крајњег десног крила српског поче артиљерија живо дејствовати противу нашег левог бока. Срби су поглавито гађали вис на коме се кнез налазио, и у једном тренутку беша прилично забуне¹⁾.

Гранате српске почеше тући комору и резервну артиљерију нашу у равници и *намаше ју да удари натраг*. У след овога свежа пешадија буде на врат на нос по слава у помоћ левом крилу, а и центар се онда развије у ланац састављајући убојну линију од нека три километра дужине.

Покрет се изврши и снажно и брзо; на целој линији жесток се бој заметне, јер су се Срби са највећом енергијом („avec une extrême énergie“) бранили. *По што у даљем току неке нове батерије њихове искрену, пешадија српска навала са висова на наше (бугарско) лево крило и почне добијати земљишта на тој страни. У исто време Срби изненадно и жестоко гађаду на наш центар, али ту ми успемо да се одржимо. Ужасан дим и ноћ прекрати борбу, када око шест часова бојно поље осветле разне паљеvine. Вечерас је још било и једне страховне експлозије узрок које нам је непознат. Још није могуће казати колики су губитци које данас претрписмо. Али борба ће се и сутра наставити ако т. ј. Срби не ударе на нас из Пирота“²⁾*

Бугари који су ову депешу, и версију из Софије или управо из Цариброда „Јевропи“ послали, нису се у рачуну преварили. Одбивши првога (14-ог нов) напади, њиховна полскаје око Пирота (јер су варош у вече напустили били) Срби сутрадан 15-ог прелазе у напад и, слободно се може рећи, простим јуришем и голим бајонетом повраћају варош од Бугара.³⁾ Пукови српски (седми нарочито) који су ово чудо извршили — Пирот од Бугара 15-ог повратили — имали су свега, и то последња четири вишека од војника. Наредба је гласила: „да се само два метка смеју у нападу употребити јер друга два имају остати за одбрану, — ако дође

¹⁾ Да не буде то онај „тренутак“ када је, по речима Бендерера (види његово отворено писмо „Journal de St-Petersburg“ од дек. 1886) „кнез Ватемберг показао своје јунаштво тиме: што је победио с бојног поља (пиротског) у највећем трку узео такав страх у војску, да су читави батаљони и батерије за њим нагле бежати“. Или се тај мајор десио сливничком победиоцу“ другога дана (15-ог) кад оно у Пироту преседе многима „Шуми Марица“.

²⁾ Види депеше „Agence Navas“ — ове од 14-ог нов. у вече из бугарског главног стана у Цариброду.

³⁾ Кад ову заслугу српском јунаку привајамо ми незаборављам светлу улогу ветеранске артиљерије српске која је оком јуришу земљаште спремила, предходним бомбардањем бугарске резерве у Пироту — тако, — да, кад је одбијена колона бугарска на Сарлаку (по царибродским депешама „више од петнајест батаљона“ јака нагла у Пирот испред наступајућих Срба она је ту наша, у место потпоре и наслона, изрешетану масу која јој је, колико већ није улица решевима застрла, друштва у бежању правила.

до одступања.“ У самој ствари и истини, ови су се батаљони српски, са много јачим непријатељем по улицама Пирота више гушали, но пушкарали, као што су га најзад из вароши *кундачки* истерали! *Авај!* ако је за повраћај једног Пирота довољно било и мушко срце српскога војника за одржање његово тражила се маса, требао је већ да стигне, *други* позив. Али његова авангарда, и ако је на врат на нос у кочијама јурила, тек је могла до *Паланке* доћи. Ово судбовно закашњење, од неколико часова пред мрак, даде времена Бугарима да Пирот који немогаху отети — *обиђу*. Немајући већег разлога да се даду опколити у Пироту но у Драгоману, Срби учинише још један али и *последњи* корак назад — *јер помоћ већ беше ту* — и примирје затече Бугаре у Пироту... *Тако је то било* Господине Дилче! А сад — хајдемо даље...

(Наставиће се)

ОПШТИНСКИ ОГЛАСИ

ОБЈАВА

Према члану 5 ом закона о чувању пољског имања општински је Одбор одредио, следеће казне за потрице, и то;

а) код стрмних жита и ливада за погажени један квадратни метар 0.10 дин.

б) код кукуруза за један струк 0.01 дин.

в) код винограда за један упропашћени чокот 0.40 динара.

г.) код баште квадратни метар 0.20 дин.

д. код воћњака, пашњака и браника, од квадратног метра 0.10 дин.

Ово се јавља грађанству ради знања

Од стране општине вароши Београда 10 априла 1887 год. АБр. 229.

ЈАВНО КАЛЕМЉЕЊЕ ДЕЦЕ

Ставља се до знања грађанству вароши Београда да је јавно калемљење деце крављим богињама отпочело и врши се сваке недеље по подне у 3 сахата у здању општинског суда у великој сали. Позива се грађанство да децу уредно доноси на калемљење, иначе ће се применити најстрожије законске мере.

Из седнице суда општине вароши Београда С.М. 4990 16 маја 1887 год. у Београд.